

Justitiedepartementet
Kriminalpolitiska enheten
Ju2025/00311

Yttrande över promemorian Hyra anstaltsplatser utomlands (Ds 2025:1)

Hovrätten har granskat promemorian utifrån de intressen som domstolen har att bevaka och lämnar följande synpunkter. I övrigt finns inga invändningar mot förslagen.

Frågan om när verkställighet utomlands får inledas

Det följer av bestämmelserna i strafftidslagen att en dömd person får verkställa ett fängelsestraff om den dömde inte överklagar domen eller om han eller hon förklarar sig nöjd med domen. Det följer vidare av samma lag att en dömd som, när straffet blir verkställbart, är frihetsberövad som häktad eller intagen i annat mål ska påbörja verkställighet av straffet. Verktställigheten kan således inledas trots att målet mot den dömde – där fängelsestraffet har dömts ut – har överklagats av en annan part. Mot den bakgrunden föreskrivs i 19 § RP att ett sådant mål ska hanteras såsom om den dömde var häktad.

Promemorians förslag, i den del det gäller inledandet av verkställighet utomlands, synes inte ta den nu beskrivna situationen i beaktande. Görs inte det riskerar överklagandeprocessen att försvåras, om den dömde behöver inställas till förhandling från utlandet. Det synes krävas att det uttryckligen anges i lagstiftningen att verkställighet utomlands inte får inledas innan domen får laga kraft i alla delar som gäller ansvar.

Ansaret för efterlysning om den dömde aviker

Om en utomlands intagen avviker från verkställigheten i det mottagande landet kan fråga uppkomma om att efterlysa den dömde enligt en europeisk arresteringsorder.

Enligt bedömningen i avsnitt 10.13.6 i promemorian ska det träffas en överenskommelse med det mottagande landet om det landet eller Sverige ska svara för att utfärda en europeisk arresteringsorder i en sådan situation.

Det synes i ett sådant fall vara tveksamt om en europeisk arresteringsorder som utfärdas av det mottagande landet kommer att kunna verkställas i en medlemsstat. Det mottagande landet kommer ju i ett sådant fall inte att vara domsland och heller inte ha fått verkställigheten överförd till sig i den mening som avses i fängelserambeslutet (jfr EU-domstolens avgörande C-488/19, JR). Den säkraste ordningen förefaller i stället vara att det alltid är Sverige som i en sådan situation efterlyser den som har avvikit. En sådan ordning ligger också bättre i linje med den som gäller enligt sagda fängelserambeslut (artikel 22.2), och enligt vilken verkställigheten återgår

till domslandet om den som har överförs för verkställighet avviker från verkställigheten i verkställighetslandet.

Delgivning av myndighetsbeslut

En fråga som inte synes behandlas i promemorian gäller behovet av samt möjligheten att delge en intagen person rättsliga avgöranden som gäller verkställigheten. Om delgivning av ett sådant avgörande krävs, och den intagne befinner sig utomlands, är detta inte möjligt (tillåtet) utan det mottagande landets samtycke, om delgivningen inte sker med stöd av en internationell överenskommelse. Någon sådan överenskommelse torde inte finnas. Det bör mot den bakgrunden avtalas med det mottagande landet i frågan om möjligheten att där låta delge den intagne beslut som rör verkställigheten.

Intagna som är över 18 år men under 21 år

Utredningens bedömning är att det framstår som olämpligt att intagna under 18 år ska kunna komma i fråga för placering i anstalt och dessa undantags därför uttryckligen i de föreslagna reglerna i fängelselagen (avsnitt 10.2.5). Det saknas dock särskilda överväganden om intagna som har fyllt 18 men inte 21 år, vilka som grupp också särbehandlas i straffprocessen. Frågan om denna grupp på grund av sin ungdom bör särbehandlas bör analyseras ytterligare i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Besök

Beroende på i vilket land som anstaltsplatser kommer att hyras kan det, som konstateras i promemorian, uppstå ett stort geografiskt avstånd mellan den intagna och anhöriga och andra kontaktpersoner i Sverige. I sådana fall kan det förväntas att de intagnas möjligheter att ta emot besök från t.ex. anhöriga, ombud, journalister och intresseorganisationer i praktiken kan komma att försvåras avsevärt. I sammanhanget kan det noteras att utredningen inte föreslår någon särskild ordning avseende merkostnader vid besök utomlands. Som anges i avsnitt 10.7.1 i promemorian finns en grundtanke att intagnas kontakter med omvärlden är av stor betydelse för att minska den intagnes isolering och att placering på långt avstånd från anhöriga kan vara av betydelse vid prövning av den intagnes rättigheter enligt artikel 8 i Europakonventionen. I promemorian görs bedömningen att verkställighet utomlands inte i sig anses utgöra en begränsning av rätten till privat- och familjeliv enligt artikel 8 men att det inte kan uteslutas att det i enskilda fall kan bedömas annorlunda.

Frågan om i vilka typfall en utomlandsplacering kan bli oproportionerlig mot bakgrund av den intagnes svårigheter att ta emot besök bör analyseras och utvecklas ytterligare i det fortsatta lagstiftningsarbetet. Frågan kan också ha betydelse för vilka stater som blir aktuella att ingå överenskommelse med.

I handläggningen av detta ärende har deltagit hovrättslagmannen Niklas Wågner, hovrättsrådet Joakim Zetterstedt och tf. hovrättsassessorn Maja Adler, föredragande.